

Plautus in Captiuīs: Eunt obuiā, gratulanturq; mihi eā rē.
Cælius Ciceroni: Gratulor tibi affinitate uiri mediūssidi-
us optimi.

In Verrem: Appellat hominem, & ei uoce maxima uictori-
am gratulatur.

Létulo: Quod mihi de nostro statu, de Milonis familiarita-
te, de leuitate, & imbecillitate Clodij gratularis, minime mi-
ramur.

Ibidē: Quod mihi de filia, & de Crassipede gratularis, agno-
sco humanitatem tuam.

HABERE honorem, habere honores. *yn eren halden.*

QUAM pauci obseruauere hunc dicēdi modū: Habere
honorē, & habere honores: quo antiqui, & propè di-
uini illi uates utebantur. Est enim habere honorem, quod
honorare, honoribus afficere, & officijs prosequi. Quan-
doq; habere honores, per translationē id significat quod
honorare ad consequendos Magistratus.

Plautus in Aulularia: Cœpi obseruare ecquid maiorem fili-
lius mihi honorem haberet, q̄ eius habuisset pater?

Idē in Stico: Neq; ille eos honores mihi q̄s habuit, pdidit.

Cic. p L. Flacco: Cui null⁹ honos i sua ciuitate habit⁹ ē unq̄.

Idem pro domo sua: Quare ne tibi hunc honorem à me ha-
beri forte mirere.

Idem Attico: Huic habiti à me honores nulli quidem Brute
nisi debiti.

Idem Tironi: Curio misi, ut Medico honos haberetur.

Idem in Verrem: Tu ex illius honore in eos ipsos, qui hono-
rem illi habuerant, supplicia quærebas.

Idem in

Idem in eundem: Habuit honorem ut proditori, non ut amico fidem.

Idem Rufo: Si honos is fuit, maiorem tibi habere nō potui: si fides, maiorem tibi habui, q̄ penè ipsi mihi.

Idem in Antonium: Ex literis enim C. Pansa, A. Hircaj Cōsulum C. Cæsaris Propratoris de honore Dñs immortalibus habendo sententias diximus.

Cato Cic. Scis enim quàm attente te audire soleã: te nō tam res gestas, q̄ mores, instituta, atq; uitam imperatorū spectare solere in habendis, aut nō habendis honoribus.

¶ HABERE sermonem.

Habere sermonem, id est facere uerba, colloqui, cōmentari.

Varro de re rusti. Narraſti quidem eidē qui sermones sint habiti.

Ibidē: Referã sermones eos, quos de agricultura habuimus nuper.

Ibidem: Ad te nisi hæc, recordatus de ea re sermones, quos de uilla perfecta habuiffemus.

Cicero Attico: Multum is mecum sermonē habuit, & perhumanum, de discordijs multorum.

¶ HABERE iter.

Habere iter, idem est quod iter facere: sed modi ij diuersi, idē significantes, memoriæ mandandī sunt.

Cicero Attico: Et ille in Sardiniam iter habebat.

¶ HABERE fidem.

Habere fidem uerbis, idem dicendī modus est, quo multi inepte dicunt, Dare fidem uerbis.

Cic. Cōsulibus, Tribunis plebis, senatui, populóq; Romano:
Cum essent

Cū essent nōnulli, qui ei Regi minorē fidē habēdā putarēt.
Idem in Verrem, actione sexta: Fides huic defensionī non haberetur.

Idem pro Cluentio: Non solum sibi potestatem datam, uerum etiam fidem habitam esse meminisse.

¶ HABERE Senatum.

Cicero pro domo sua: Cum in Capitolio Senatum duo cōsules haberent.

¶ HOMO Romanus, Græcus, adolescens.

HOMO Romanus, homo Græcus, homo adolescens, homo Italicus, homo nouus, homo consularis, homo alienigena, homo ualens: modi sunt loquēdi, à diuina illa uetustate celebrati, à superuenienti uero barbarie neglecti, Varro de re rusti. Duo in primis uidentur spectasse Italici homines.

Cicero in Vatiniū testē: Tertiū scies ex illo obsessio, atq; afflicto Tribunatu Consularē auctoritatem hominē esse adolescentem consecutum.

Idem pro M. Cælio: Aliquid adolescentem hominem habuisse rationis.

Idem de Prouincijs Consularibus: Cōstabat enim Græcum hominē, ac leuem in ipsa prouincia quasi triumphasse.

Idem pro lege Mani. Quid tam nouum, q̄ homini per adolescenti, cui à Senatorio gradu ætas longe abesset, Imperiū atq; exercitum dari?

Salustius in Catilina: Deliquere homines adolescentuli per ambitionem.

Cicero Attico: In quo magis reprehēdendus sum, quod ho-

B mo Ro-

mo Romanus Pireæ scripserim.

Eidem: Regnū Romano homini, sed ne per se quidē cuiq̄ tolerabile.

Idem in Philippicis: Dicam quod dignum est Senatore & homine Romano.

Idem in oratione ante exiliū: Consularis homo nō minimis facultatibus usus.

Asconius: Mancipes sunt publicanorum principes, Romani homines, qui quæstus sui causa decimas redimunt: qui pascunt, aut pecora publica, Portorij aut Pecuarij: quorum ratio scriptura dicitur.

¶ HOMO nouus.

HOMO nouus est, qui nullis maiorum suorum rebus prædicare gestis, sed à sua uirtute dare incipit.

Cicero in oratione ante exiliū: Non accusatur quod Rempublicam oppugnarit, sed quod homo nouus perniciosum nobilitatem restrinxerit furorem.

Idem de officijs: Quod prædicare ædificasset in palatio, & plenam dignitatis domum: quæ cum à uulgo uideretur suffragata domino, nouo homini ad Consulatum putabatur.

Salustius in Jugurtino: Etiam homines noui, qui antea per uirtutem soliti erant nobilitatem anteuenire.

¶ HOMO alienigena.

Cicero pro Rege Deio. Hisdē rebus est perturbatus homo longinquus & alienigena.

¶ HOMO ualens.

Quam prope uulgarem Romanum sermonem: & quæ etiam nūc durat, dicitur Homo ualens: qui nihil aliud est, quæ

est, quæ homo, qui uiribus magis, quæ industria aut uirtute aliqua ualet, præstatue.

Cicero pro Aulo Cluentio: Cum Albio quodam colono homine ualente, qui simul esse solebat, familiariter uteretur.

Idem in Verrem: Sex lictores circumstant ualentissimi, & ad pulsandos, uerberandosque homines exercitissimi.

¶ RATIONEM habere. *id est respectum habere*

Habere rationem, is dicendi modus frequens, & notus est: id enim significat quod illiterati habere respectum dicunt, & genitiuo iungitur. Habere autem rationem cum aliquo, id est quod inepte Computum facere, aut computare dicunt. Ratio enim hoc loco pro calculo accipitur, ut Ratio accepti & expensi. *id est computatio leuatoꝝ et expositoꝝ.*

Cicero de senectute: Habent enim rationem cum terra, quæ nunc quæ recusat imperium.

Varro de re rustica: Etenim ubi ratio cum Horco habetur, ibi non modo fructus est incertus, sed etiam colentium uita.

Cice. Attico: Nunc uero quoniam quæ putauit esse præclara, expertus sum quæ essent inania, cum omnibus Musis rationem habere cogito.

¶ Habere rationem absentis, etsi, ab eodem significato dependet, non tamen ita planum, & in campo positum est. Cum enim non haberant qui uel sacerdotia, uel Magistratus petebant, aut ex illis decedebant alios honores petituri: eorum absentium ratio ita interdum habebatur, ut absentes secundum præsentem tractarentur. Quandoque factione, aut odio aliquo intercedente, nulla absentium ratio habebatur. Quod in Cæsaris causa factum est, quod cum præfecto decennio, Galliarum

Imperio Consulatum secundū peteret, ab Senatu obtineri non potuit, ut eius absentis ratio haberetur: Vnde armis patriam adortus regnandi causa, ius uiolauit. Sed quomodo haberetur ea ratio primum dicamus, deinde quomodo Cæsari negatum fuerit.

Cic. Bruto: Ciceronem nostrum in uestrum collegium cooptari uolo. Existimo omniū absentium rationē Sacerdotum Comitij posse haberi, nam etiā factum est antea. C. enim Marius cum in Cappadocia esset, etiam lege Domitia factus est Augur. nec quo minus id postea liceret ulla lex sanxit, etiā in lege Iulia, quæ lex ē de Sacerdotij proxima his uerbis: Qui petit, cuiusq; ratio habebitur: aperte iudicat posse rationē haberi etiam non præsentis. & subdit: Sed quāuis liceat absentis rationem haberi, tamē omnia sunt præsentibus facilia.

Idem in Philippicis: Duo tamen tempora inciderunt, quibus aliquid contra Cæsarē Pompeio suaserim, ea uelim reprehendas si potes: Vnum ne quinquenniū Imperiū Cæsari prorogaretur: Alterū ne pateretur fieri, ut absentis eius ratio haberetur. quorū si utrūuis persuasissem, in has miseras nuncq; incidissemus.

Idem Aulo Cecinnæ: Rationē haberi absentis non tam pugnaui ut liceret, quā quādo ipso Consule pugnante populus iusserat haberetur.

Idem Attico: Cur tantopere pugnatum est, ut de eius absentis ratione habenda decem Tribuni plebis ferrent?

Ibidem: Idem etiam tertio Consulatu postq; esse defensor Reip. coepit, contendit, ut Decē Tribuni plebis ferrēt, ut absentis ratio

sentis ratio haberet, quod idē ipse sanxit lege quadā sua.

Ibidem: Aut cum (ut absentis ratio haberetur) ferebamus.

Idem Tyroni: Ad Cōsulatus petitionem se uenturum, neq; se iam uelle absente rationem haberi suam, se præsentem Trinundinum petiturum.

¶ HABEO dictum, Habeo dicere.

¶ **C**onfine uulgari nostro est: Habeo dictum, habeo dicere, & habeo polliceri, sed elegātia plenum est.

Plautus in Perfa: Satis iam habeo dictum.

Cicero in Antonium: De Cæsare satis dictum habeo.

Idem pro Cornelio Balbo: Quid habemus igitur dicere de Gaditano foedere?

Idem de natura deorum: Hæc ferè dicere habuit de natura deorum.

Idē de diuinatiōe: De nostris somnijs quid habem⁹ dicere?

Idem Lentulo: De Alexandrina, causaq; Regia tantum habeo polliceri me tibi absenti, tuisq; præsentibus cumulate satisfacturum.

Idem Attico: Eo minus habeo necesse scribere.

Vulpianus: Si ingenuus libertus esse dicatur, lege, Quotiēs Probare libertum suum necesse habet.

¶ **I**AM à principio.

¶ **I**am inde à principio, Iam inde usq; à puero, Iam à puero, à pueris, usq; à pueris, & à puero, Iam inde ab adolescentia, Iam inde usq; à pueritia: modi sunt loquendi, natiuo Latinitatis cādore respersi, non interpretis, sed studiosi imitatoris egentes.

B 3

¶ **A**puer.

¶ **A** puero. *vā yōges op*

Plautus in Stico: Iam inde à Pausillo puero ridiculus fui.

Cicero in Tusculanis: Homini præsertim docto à puero, institutis & artibus ingenuis erudito.

Ti. Li. de bello Punico: Iam inde à puero assuetus.

¶ **IAM** à pueris, & à pueris.

Terentius in Heauton. Qui nos putant iam à pueris illico nasci senes.

Ti. Li. de bello Punico: Ita se à pueris assuetos.

¶ **V** S Q V E à pueris, & iam inde usq; à pueritia.

Terentius in Adelpis: Usq; à pueris curavi ambos sedulo.

Idem in Heauton. Nam mihi magna cum eo iam inde usq; à pueritia semper fuit familiaritas.

¶ **IAM** inde à cunabulis, & inde ab incunabulis.

Varro de re rustica: Iam inde à cunabulis.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Inde ab incunabulis imbutus odio Tribunorum.

¶ **IAM** inde ab initio. *vā beginn her*

Ti. Li. ab Vrbe condita: Iam inde ab initio præparās animos.

Ibidem: Iam inde ab initio.

Ibidem: Iam inde ab initio Faustulo spes fuerat Regiam stirpem apud se educari.

Ibidem: Vt institutum iam inde ab initio erat.

¶ **I** N D E à principio, & iam inde à principio.

Plau. in Bacchidib; Inde à principio iam impudēs epistola ē.

Idem in Casina: Vt vos mihi æquos iam inde à principio dicā.

Cic. p Cornelio Balbo: O iura p̄clara. atq; diuinitus iam inde à principio Romani nominis à maiorib; nostris cōparata.

Titus

Titus Liuius de bello Punico: Iam inde à principijs gentis maiores suos bella gessisse.

¶ Iam inde ab adolescentia.

Plautus in Bacchidibus: Hi senes nisi fuissent nihili, iã inde ab adolescentia nõ hoc tantũ flagitium facerent.

Teretius in Adelphis: Is adeo dissimili studio est iam inde ab adolescentia.

¶ Iam inde à certaminibus.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Iam inde à paternis certaminibus inuisus.

¶ Iam inde à teneris.

Vergilius in Georgicis: Iam inde à teneris impende laborem.

Cicero de Oratore: Est enim illorum exercitatio elegãs iam inde ab Aristotele constituta.

Titus Liuius de bello Macedonico: Tentare gentem auersam Romanis iam inde ab Racilli morte.

¶ ID temporis. & tje

ID temporis, per id tempus, id ætatis, hoc ætatis, id hora, eò loci, quò loci: elegantissimo dicendi modo scriptũ apud illos Veteres comperitur: quod est obseruatione, & imitatione dignissimum.

¶ ID temporis. Per id tempus.

Varro de re rustica: Itaq; eorum fructus id temporis maxime consistit.

Ibidem: Quod ibi sæpe id tẽporis oriuntur nimbi.

Cicero de Oratore: Et nos ipsi, quoniam id temporis est, ualitudini demus operam.

Ibidem:

Ibidem: Sed nunc quidem quoniam id temporis est, surgendum censeo.

Idem de finibus bonorum & malorum: Quod is locus ab omni turba id temporis uacuis esset.

Idem Attico: Venit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinendus esset.

Idem pro Milone: Deinde profectus id temporis, cum iam Clodius siquidem eo die Romam uenturus erat, redire potuisset.

Idem in Catilinam: Quos ego iam multis, ac summis uiris ad me id temporis uenturos esse prædixeram.

Titus Liuius ab urbe condita: Ut purgaret se, quod id temporis uenisset.

Hircius in commentarijs: Id temporis conati ad murum accedere, ut oppidum caperent.

Ibidem: Incidit idem temporis.

Ibidem: Per idem temporis.

Cicero in Bruto: Et quidem duo fuerunt per idem tempus dissimiles inter se.

Hircius in commentarijs: Per id tempus ferè Cæsaris exercitui res accidit, incredibilis auditu.

¶ ID AETATIS, *yn dem oldesten*

Plautus in Asinaria: Neq; puduit eum id ætatis Sycophantias struere.

Cic. Toranio: Ita uiximus, & id ætatis iam sumus, ut omnia, quæ nostra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus.

Idem De oratore: Quoniam id nobis Antoni hominibus id ætatis oneris imponitur.

Idem

Idem pro Aulo Cluentio : Se in balneis cum id ætatis filio
fuisse.

Idem in arte Rhetorica : Cum id ætatis , & priuatus essem.

Idem Attico: Credo Platonem uix putasse satis consonū, si
hominē id ætatis in tā longo sermone diutius retinisset.

Idem pro Lucio Flacco: Qui quoniam est id ætatis.

Titus Liui. ab Vrbe condi. Quis, & cuias, & cur id ætatis in
castris fuisset.

Ibidem: Qui se id ætatis sollicitassent.

¶ HOC ætatis. Quid sis ætatis.

Plautus in Trinūmo: Quanc̄ hoc me ætatis lycophanta
ri pudet.

Idem in Bacchidibus: Censebam me effugisse à uita mariti-
ma, ne nauigarem tandē hoc ætatis senex.

Ibidem: Pudet hoccine ætatis ludū ijs factum esse indigne.

Ibidem: Hoc demum est quod percrucior, me hoc ætatis lu-
dificari.

Idem in Persa: Ego scio quid sis ætatis.

¶ EO loci, quò loci.

Cicero Attico: Res eodem est loci, quò reliquisti. *vp d stiede.*

Vulpianus de Iudicijs, lege, Hæres: Defendere se eò loci de-
bebit.

Idem eodem titulo, lege, Sed etsi: Si ea res, quæ per fideicō-
missum relicta est, eò loci sit, dicendum est nō debere præ-
scribi.

Idem de noui operis nunciatione, lege, De pupillo: Qui eò
loci operantur.

Idem de Senatuscōsulto Sillaniano, lege, Cum aliter: Qui-
cunq; eò

cunq; eò loci fuerunt, unde uocem exaudire potuerant.
Vitruuius: Quò loci describuntur lineæ.

¶ IURARE conceptis uerbis. Periuurare.

*v. scdm præptâ formaz
verboru iurare.*

Iurare conceptis uerbis, & periuurare, modus est loquendi
apud ueteres. Formula enim quædam iuramento propone
batur certis notatis uerbis, in quam iurandum esset: quan
doq; absolute conceptis iurare dicebatur.

Plautus in *Asinaria*: Vbi uerbis cõceptis sciens libenter per
iuraris.

Idem in *Cistellaria*: At ille conceptis iurauit apud matrem
meam.

Idem in *Mercatore*: Cõceptis uerbis iam iusiurandũ dabo.

Idem in *Trunculento*: Quid si me iubeat intromittere? con
ceptis me non facturum uerbis iurem?

Idem in *Bacchidibus*: Ego iusiurandũ cõceptis uerbis dedi.

Cicero pro *Aulo Cluentio*: Dixit se scire illum uerbis conce
ptis peierasse.

¶ IURARE in uerba.

Iurare in uerba: id est quod iuramento promittere, seruare
ea, quæ uerbis conceptis essent promissa: modus est ita lo
quendi.

Horatius: In uerba iurabas mea.

Idem: Nullius addictus iurare in uerba magistri.

¶ IMPINGERE.

Non est impingere quod adscribere, aut attribuere, ut
nonnulli insulse uolunt: sed in faciem, aut oculos ia
ctare, ut infra.

Cicero de *Tusculanis*: Huic calix mulsi impingendus est, ut
plorare